

საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდი
GEORGIAN FOUNDATION FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES

2

**თავისუფალი ეკონომიკური ზონის
შექმნა — “უკვდავი” იდეა**

ვლადიმერ პაპავა

**THE “IMMORTAL” IDEA OF A FREE
ECONOMIC ZONE**

VLADIMER PAPAVA

ექსპერტის აზრი

EXPERT OPINION

აპრილი 2007 APRIL

UDC (უაკ) 327+33
ე-917

საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდი
GEORGIAN FOUNDATION FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES

ექსპერტის აზრი

EXPERT OPINION

ვლადიმერ პაპავა

**თავისუფალი ეკონომიკური ზონის
შექმნა — “უკვდავი” იდეა**

VLADIMER PAPAUA

**THE “IMMORTAL” IDEA OF A FREE
ECONOMIC ZONE**

2

აპრილი 2007 APRIL

საავტორო უფლებები დაცულია და ეკუთვნის საქართველოს სტრატეგიისა და
საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდს
წერილობითი ნებართვის გარეშე წიგნის არცერთი ნაწილი არ შეიძლება
გადაიბეჭდოს ნებისმიერი, მათ შორის ელექტრონული ან მექანიკური ფორმით

© საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო
ურთიერთობათა კვლევის ფონდი
2007 წელი

Published by Georgian Foundation for Strategic and International Studies

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by
any means, electronic, mechanical or otherwise, without the prior written permission of the publisher

Copyright © 2007 by Georgian Foundation for Strategic and International Studies

ISSN 1512-4835

თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნა — “უკვდავი” იდეა

საბჭოთა პერიოდში ბავშვობაგატარებულებს კარგად გვახსოვს ერთი, ჯერ კიდევ მაშინ, ღიმილის მომგვრელი გამოთქმა: “ლენინი ცოცხალი აღარ არის, მაგრამ მისი საქმე და მისი იდეები მარად ცოცხალიაო”. ნამდვილად არ მეგონა, რომ დამოუკიდებელ საქართველოში ეს ფრაზა, უფრო სწორედ მისი მოდიფიკაცია, თუ კვლავ აქტუალური იქნებოდა. კერძოდ, საქმე ეხება საქართველოში თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნის იდეას, რომლის ავტორიც, აჭარის ყოფილი ლიდერი ასლან აბაშიძე, მართალია ქვეყნიდან გაძევებულია და მის სიტყვას დღევანდელ საქართველოში საბედნიეროდ ფასი აღარ აქვს, მაგრამ მისი ეს იდეა თურმე ჯერ კიდევ ცოცხალია: ჯერ კიდევ 2004 წელს გააჟღერა საქართველოს მთავრობამ ზუგდიდში თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნის სურვილი; მოგვიანებით ეს საკითხი ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონთან მიმართებაში კიდევ რამდენჯერმე იქნა წამოწეული, ხოლო 2006 წლის მიწურულს უკვე უმაღლეს დონეზე გაიჟღერა ფოთში ამგვარი ზონის შექმნის მიზანშეწონილობამ.

ვფიქრობ, მკითხველს დააინტერესებს კიდევ ერთხელ იმის გააზრება, თუ რას ნიშნავს თავისუფალი ეკონომიკური ზონა. ამასთან, იმის შეხსენებაც, თუ მისი შექმნის იდეამ რა პერიპეტიები გაიარა დამოუკიდებელ საქართველოში ასევე არ უნდა იყოს ინტერესს მოკლებული.

რა არის თავისუფალი ეკონომიკური ზონა?

თავისუფალი ეკონომიკური ზონა ეროვნული ეკონომიკური სივრცის განცალკევებულ ნაწილს (ტერიტორიასა თუ სეგმენტს) წარმოადგენს, სადაც შეღავათებისა და სტიმულირების ისეთი განსაკუთრებული სისტემაა შემოღებული, რომელიც ქვეყნის დანარ-

ჩენ ტერიტორიაზე (ან ეკონომიკის სხვა სეგმენტებში) არ გამოიყენება.

კონცეპტუალური თვალსაზრისით ზონის ორ სახეობას განასხვავებენ. ერთი მათგანი ტერიტორიულ მიდგომას ეყრდნობა და მკაფიოდ განსაზღვრულ ტერიტორიას წარმოადგენს, სადაც ზონის ყველა რეზიდენტზე ზონაში დადგენილი ეკონომიკური საქმიანობის შეღავათიანი რეჟიმი ვრცელდება. მეორე კონცეპტუალური მიდგომა ფუნქციონალურ ხასიათს ატარებს და წარმოადგენს შეღავათიან რეჟიმს, რომელიც გარკვეული სახეობის სამენარმოო საქმიანობის მიმართ გამოიყენება იმის მიუხედავად, თუ ეკონომიკური აგენტი, რომელიც ამ სახეობის საქმიანობას ეწევა, ქვეყნის რომელ ნაწილში მდებარეობს.

თავისუფალი ეკონომიკური ზონების კლასიფიკაცია მათი სპეციალიზაციის ნიშნით ზონების შემდეგ ძირითად სახეობებს განსაზღვრავს: საბაჟო, სავაჭრო, სამრეწველო-საწარმოო, სამეცნიერო-ტექნიკური და სერვისული.

თავისუფალი საბაჟო ზონა, თავისუფალი ეკონომიკური ზონის ერთერთ უმარტივეს ფორმას წარმოადგენს. მას ტრანზიტული, კონსიგნაციური და სხვ. თავისუფალი საწყობები მიეკუთვნება, რომლებშიც საქონელი ქვეყანაში ძირითადად მოქმედი კანონმდებლობიდან განსხვავებულ რეჟიმში განთავსდება. უნდა აღინიშნოს, რომ თავისუფალი საბაჟო ზონების ფუნქციონირება საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობითაც არის გათვალისწინებული.

ყველაზე ფართოდ მსოფლიოში თავისუფალი ვაჭრობის ზონების სხვადასხვა მოდიფიკაციებია გავრცელებული. ისინი, როგორც წესი, შეზღუდულ ტერიტორიულ უბნებს (რომელთა ფართი რამოდენიმე ათეულ კვადრატულ მეტრს შეიძლება არც კი აღემატებოდეს) წარმოადგენენ, სადაც სავაჭრო ოპერაციები და საქონლის შეფუთვა, დახარისხება, დადამღვა ხორციელდება. ასეთი ზონების ორგანიზაციული სტრუქტურების სპექტრი ძალზე მრავალფეროვან-

ნია, მათ მიეკუთვნება როგორც ე.წ. “Duty Free”-ის ტიპის მაღაზიები, ასევე სახელმწიფოთაშორისო შეთანხმებები, რომლებიც სავაჭრო შეღავათებს ადგენენ. საყურადღებოა, რომ საქართველოში თავისუფალი სავაჭრო ზონებიც უკვე კარგა ხანია რაც მოქმედებს, მაგალითად, საცალო ვაჭრობის ობიექტები, რომლებიც აეროპორტებში, ნავსადგურებსა და სხვ. მსგავს ადგილებშია განლაგებული. გარდა ამისა, საქართველო დსთ-ს წევრ-სახელმწიფოთა შეთანხმებაში “თავისუფალი ვაჭრობის ზონის შექმნის შესახებ” მონაწილეობს, რომელიც ჯერ კიდევ 1994 წელს დაიდო და შეთანხმებაში მონაწილე ქვეყნებს შორის ვაჭრობაში საბაჟო გადასახადებისაგან განთავისუფლებასა და ადმინისტრაციული ბერკეტების (კვოტირება, ლიცენზირება, კონტრაქტების რეგისტრაცია და სხვ.) მინიმუმამდე დაყვანას გულისხმობს. ამასთანავე, საქართველოს ორმხრივი შეთანხმებები თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ სხვადასხვა სახელმწიფოსთან აქვს დადებული.

სამრეწველო-საწარმოო ზონები საექსპორტო და იმპორტშემცვლელი პროდუქციის წარმოების სტიმულირების მიზნით იქმნება. ასეთ ზონებში რეგისტრირებული ეკონომიკური აგენტები მნიშვნელოვანი საგადასახადო და სხვ. შეღავათებით სარგებლობენ. გარდა ამისა, ასეთ ზონებში საწარმოების რეგისტრაციის, ინვესტირების, მოგების რეპატრიაციის, უცხოელ ფიზიკურ პირთა ზონის ტერიტორიაზე გადაადგილების გამარტივებული ადმინისტრაციული წესები მოქმედებენ.

თავისუფალი ეკონომიკური ზონების კიდევ ერთი სახეობა სამეცნიერო-ტექნიკური ზონებია, რომელთა ყველაზე უფრო გავრცელებულ ფორმას ტექნოპარკები წარმოადგენენ. ამ ზონების ჩამოყალიბების ყველაზე აქტიური პერიოდი გასული საუკუნის 70-80-ან წლებზე მოდის. ისინი განსაკუთრებულ სახელმწიფო მხარდაჭერას საჭიროებენ და მსხვილი სამეცნიერო ცენტრების ირგვლივ კვლევითი, საპროექტო და სამეცნიერო საქმიანობის სტიმულირების

მიზნით იქმნებიან. სამეცნიერო-ტექნიკური ზონების უმრავლესობა მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში ფუნქციონირებს, ვინაიდან მათი შექმნა და შემდგომი ქმედითუნარიანობა სერიოზულ სუბსიდირებასთანაა დაკავშირებული.

სერვისული ზონები, როგორც თვით მათი დასახელება მეტყველებს, წარმოადგენენ ზონებს, რომელთა სპეციალიზაცია სხვადასხვა სახეობის მომსახურებისათვის (მაგალითად, საბანკო, სადაზღვევო, ტურისტული, სატრანსპორტო და სხვ. საქმიანობისათვის) შეღავათიანი რეჟიმის დაწესებას გულისხმობს. სერვისული ზონების მეტად პოპულარულ სახეობას ოფშორული ზონები წარმოადგენს, რომლებიც ძირითადად კუნძულებზე, ან ზღვისპირა ტერიტორიებზე იქმნება. აუცილებელია იმის აღნიშვნა, ოფშორული ზონები ხშირად “ჭუჭყიანი ფულის” (“გათეთრების” მიზნით) დაბანდების და სხვადასხვა სახეობის საფინანსო თაღლითობის ცენტრებად იქცევიან.

გარდა ყველა ზემოთ აღწერილი ზონის ნაირსახეობისა, მსოფლიო პრაქტიკაში აგრეთვე კომპლექსური თავისუფალი ზონების შექმნაცაა მიღებული, რომლებიც ორი, ან რამოდენიმე სახეობის ზონის შერწყმულ მოდელებს წარმოადგენენ.

რა ტიპის შეღავათებია შესაძლებელი?

თითქმის ყველა ტიპის ზონისათვის შემდეგი შეღავათებისა და გამარტივებული მექანიზმების მოქმედებაა დამახასიათებელი:

0 საგარეო სავაჭრო შეღავათები, რომლებიც საბაჟო-სატარიფო ლიბერალიზაციას (საბაჟო გადასახადების შემცირება ან მოხსნა, ექსპორტ-იმპორტზე დღგ-სა და აქციზის შეღავათიანი სისტემის დაწესება და სხვ.) და არასატარიფო შეზღუდვების (ექსპორტ-იმპორტის აკრძალვა, კვოტირება, ლიცენზირება, რეგისტრირება) არ არსებობას ეფუძვნება;

0 ფისკალური შეღავათები, რომლებიც პირდაპირი გადასახადების ლიბერალური სისტემის არსებობასთანაა დაკავშირებული;

0 საფინანსო შეღავათები, რომლებიც სხვადასხვა ფორმის სუბსიდიებს, შეღავათიან საკრედიტო სისტემას, მიწითა და შენობებით სარგებლობის საიჯარო გადასახადის შემცირებულ განაკვეთებსა და სხვ. შეიცავს;

0 სავალუტო ოპერაციებზე შეზღუდვების არ არსებობა;

0 ადმინისტრაციული შეღავათები, რომელთა მიზანია ეკონომიკური აგენტების რეგისტრაციის, ანგარიშგების სისტემის, სავიზო რეჟიმის გამარტივება და სხვ.

საყურადღებოა, რომ ხსენებული შეღავათები მხოლოდ ზონის შიგნით ვრცელდება. შედეგად ზონიდან ქვეყნის დანარჩენ ტერიტორიაზე საქონლის შეტანა ზუსტად იმ პროცედურებს ექვემდებარება, რაც ზოგადად იმპორტზეა დადგენილი. სწორედ ამიტომ ქვეყნის მოსახლეობის ზონაში შესვლა შეზღუდულია და მხოლოდ სპეციალური ნებართვითაა შესაძლებელი.

რისთვის იქმნება თავისუფალი ეკონომიკური ზონა?

ორგანიზაციული და ფუნქციონალური ნიშნით კლასიფიკაციის გარდა, თავისუფალი ეკონომიკური ზონები მათი შექმნის მიზეზისა და ქვეყნის ეკონომიკისათვის მნიშვნელობის დონის თვალსაზრისითაც ერთმანეთისაგან მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან. მაგალითად, განვითარებული და ამასთან დიდი ტერიტორიის მქონე ქვეყნები თავისუფალ ზონებს რეგიონალური პოლიტიკის რეალიზების მიზნით ქმნიან. ამის ნათელ გამოვლინებას წარმოადგენს თუნდაც დიდი ბრიტანეთის მიერ შექმნილი ზონები, რომლებიც ამ ქვეყნის ძირითადი ტერიტორიიდან მოშორებითაა (მაგალითად, ვირჯინიის კუნძულები) განლაგებული და რუსეთის ფედერაციის პერიფერიებ-

ზე შექმნილი ზონები, სადაც ცენტრალურ მთავრობას ზოგადად მარეგულირებელი და მაკოორდინირებელი ფუნქციების განხორციელება უჭირს.

რაც შეეხება განვითარებად და პოსტკომუნისტურ ქვეყნებს, მათთვის თავისუფალი ეკონომიკური ზონები ღია ეკონომიკის პრინციპების დანერგვის პოლიგონებს წარმოადგენენ. ასეთ ქვეყნებს უცხოური კაპიტალის ნაკადებისათვის თავისი ეკონომიკის სრული გახსნა, განსაკუთრებული სავაჭრო, თუ საინვესტიციო პოლიტიკის გატარება მთელი ტერიტორიისა და ეროვნული ეკონომიკის მასშტაბით ხშირად არ სურთ, ან არ შეუძლიათ; ამიტომ, ისინი ეკონომიკის ლოკალურ “გახსნას” ზონების ჩამოყალიბების მეშვეობით ახორციელებენ. ამას თუნდაც ჩინეთის მაგალითი ადასტურებს, სადაც ზონების შექმნის პროცესი ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 70-იან წლებში დაიწყო და პრაქტიკულად საბაზრო ურთიერთობების გამოყენების ექსპერიმენტს წარმოადგენს.

უნდა აღინიშნოს, რომ თავისუფალი ეკონომიკური ზონების მნიშვნელობის განხილვის დროს არ შეიძლება ყურადღება ისეთ საკითხზე არ გამახვილდეს, როგორიცაა ზონების გავლენა ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაზე. ამასთან საყურადღებოა, რომ განვითარებად ქვეყნებში ზონების ზეგავლენის დონე ეროვნულ ეკონომიკაზე საკმაოდ შეზღუდულია, ხოლო განვითარებულ ქვეყნებში ასეთი გავლენის საკითხი პრაქტიკულად არც კი განიხილება.

თავისუფალი ზონების შექმნის ყველაზე აქტიური პროცესი მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდზე მოდის (თუმცა მათი მარტივი ანალოგები XVII-XVIII საუკუნეებშიც კი იყო ცნობილი), რაც მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის ეკონომიკური სისუსტით, მათი მთავრობების პოლიტიკური უუნარობითა და ფინანსური შესაძლებლობების სიმცირით იყო განპირობებული.

რას გვასწავლის საერთაშორისო გამოცდილება?

თავისუფალი ზონების ეკონომიკური ეფექტიანობა ქვეყნის ეკონომიკის შესაძლებლობებზე უშუალოდაა დაკავშირებული. ამას ადასტურებს მსოფლიოს 26 ქვეყანაში ჩატარებული კვლევა, რომლის თანახმადაც თავისუფალ ეკონომიკურ ზონაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისათვის საჭირო ხელისუფლების მიერ გასანევი დანახარჯები უცხოური ინვესტიციის ყოველ 1 დოლარზე საშუალოდ 4 დოლარს შეადგენს. მაგალითად, ჩინეთის ოთხ ზონაში ჩადებული უცხოური ინვესტიციების მოცულობამ 4 მლრდ. აშშ დოლარი შეადგინა, მაშინ როცა საკუთრივ ჩინეთის მიერ განხორციელებულმა ინვესტიციებმა და ხარჯებმა 22 მლრდ. აშშ დოლარს გადააჭარბა.

დღეისათვის სერიოზული უცხოელი ინვესტორებისათვის საგადასახადო და ადმინისტრაციული შეღავათები სულაც არ წარმოადგენს ინვესტიციების ჩადების მიმზიდველობის ერთადერთ ფაქტორს. მათთვის თავისუფალ ზონაში განვითარებული ინფრასტრუქტურის (ტრანსპორტი, წარმოებრივი და სასაწყობო შენობა-ნაგებობები, წყალმომარაგება, ენერგომომარაგება და სხვ.), ხოლო მის გარშემო დიდი მასშტაბის მქონე გასაღების ბაზრის არსებობა გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანია. უცხო სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ეკონომიკური საქმიანობის წარმართვა ყოველთვის დამატებით ხარჯებთანაა დაკავშირებული, ამდენად, შეღავათებისა და მუშახელის სიიაფის მიუხედავად, ზონების ფორმირების საწყის ეტაპზე იქ წარმოებული პროდუქცია საკმაოდ მაღალი დანახარჯებით გამოირჩევა და უცხოელი ინვესტორების დაინტერესებისათვის აუცილებელია სხვადასხვა ფაქტორის ერთდროული და ურთიერთდაკავშირებული არსებობა. ამის მიღწევა, ერთი შეხედვით, რაც არ უნდა პარადოქსულად მოგვეჩვენოს გაცილებით უფრო ადვილია ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე ეკონომიკური პოლიტიკის

სწორი მიმართულებებისა და პრიორიტეტების განსაზღვრის, და მათი თანმიმდევრული რეალიზაციის მეშვეობით, ვიდრე ლოკალურად.

აჭარის ინიციატივის არსი და ისტორია

საქართველოს მიერ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის პირველსავე წლებში თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნის იდეა ძალზედ აქტუალური გახდა და ეს სულაც არ არის გასაკვირი, რადგანაც ამ დროს საგარეო ვაჭრობაში მნიშვნელოვანი ბარიერები გამოიყენებოდა; მაგალითად, გადასახადით არა მარტო იმპორტი, არამედ ექსპორტიც იბეგრებოდა, ხოლო პროდუქციის ცალკეულ სახეობებზე სხვადასხვა არასატარიფო შეზღუდვა (აკრძალვა, კვოტირება, ლიცენზირება, სავალდებულო რეგისტრირება) გამოიყენებოდა. ბუნებრივია, რომ ასეთ ვითარებაში დღის წესრიგში დადგა თავისუფალი ეკონომიკური ზონების, როგორც ბიზნესის წარმართვის ოაზისების შექმნა და ამის ინიციატორად აჭარის იმდროინდელი ხელმძღვანელობა მოგვევლინა. ეს ინიციატივა არც სხვა რეგიონებს დარჩათ შეუმჩნეველი და მსგავსი მოთხოვნა ფოთის, თბილისის (აეროპორტის მახლობელი ტერიტორიის გამოყენების იდეით), ყაზბეგის, ლაგოდეხისა და ახალქალაქის ხელმძღვანელობის მიერაც იქნა გამეორებული.

სწორედ ეს გახდა იმის საფუძველი, რომ გასული საუკუნის 90-იანი წლების პირველ ნახევარში ძალზედ გააქტიურდა მთავრობის მუშაობა ზონისათვის საკანონმდებლო ბაზის შესაქმნელად. საყურადღებოა, რომ იმავდროულად მთავრობამ დაიწყო მნიშვნელოვანი ეკონომიკური რეფორმები და მათ შორის საგარეო ვაჭრობის ეტაპობრივი ლიბერალიზაციაც, რის შედეგადაც არასატარიფო შეზღუდვები საერთოდ გაუქმდა, ექსპორტი სრულად განთავისუფლდა დაბეგვრისაგან, ხოლო ის იმპორტირებული ნედლეული,

რომელიც გამოიყენება საექსპორტო პროდუქციის საწარმოებლად ასევე გათავისუფლებულ იქნა დაბეგვრისაგან. 1996 წლიდან უცხოელი ინვესტორის მიერ მიღებული მოგების რეპატრიაცია ყოველგვარი შეზღუდვის გარეშეა ნებადართული, ხოლო 1997 წლიდან კი გაუქმებულია შეზღუდვები სავალუტო ოპერაციებზეც. ამ ვითარებაში კი, როცა ქვეყნის მიერ აღებულ იქნა კურსი ღია ეკონომიკის შექმნაზე თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნის იდეა აშკარად გაფერმკთალდა, რადგანაც ზონისათვის შესაძლო შეღავათების მინიჭების სფერო არსებითად შეიზღუდა.

აჭარის ხელმძღვანელობა კი თბილისთან ურთიერთობის ხელოვნური დაძაბვის მიზნით კვლავ მოითხოვდა თავისუფალი ეკონომიკური ზონისათვის საკანონმდებლო ბაზის შექმნას და ჯიუტად არ აქცევდა ყურადღებას იმას, რომ ზონისათვის დამახასიათებელი შესაძლო ძირითადი შეღავათები უკვე მთლიანად ქვეყანას გააჩნდა. თავისი მოთხოვნისათვის მეტი დამაჯერებლობის მიცემის მიზნით მოგვიანებით აჭარის ხელმძღვანელობამ ჩინელი ექსპერტები დაიქირავა და მათ მოამზადებინა შესაბამისი კანონპროექტი სპეციალური ეკონომიკური ზონის შესახებ. საინტერესოა, რომ მასში სიტყვა “სპეციალურს” იგივე შინაარსობრივი დატვირთვა მიეცა, რაც სიტყვა “თავისუფალს” აქვს. ერთადერთი ეკონომიკური შეღავათი, რაც ჩინელმა ექსპერტებმა კანონპროექტში გაითვალისწინეს ეს მოგების გადასახადის განახევრება იყო: ზონისათვის სხვა შეღავათების მინიჭება კი პრინციპულად შეუძლებელი იყო, რამეთუ, როგორც აღინიშნა, თავად ქვეყანა უკვე იყო შეღავათიან საგარეო ეკონომიკურ რეჟიმში მოქცეული. ჩინელების მიერ მომზადებული კანონპროექტის ყველაზე სუსტი მხარე სწორედ ამ საგადასახადო შეღავათში იყო: თუ, ავტორთა აზრით მოგების გადასახადის განახევრება საკმარისი იყო ზონაში ეკონომიკური საქმიანობის ხელშეწყობისათვის, მაშინ უმჯობესი იქნებოდა მოგების

დაბეგვრის ეს რეჟიმი გავრცელებულიყო მთელს ქვეყანაზე, და არა მხოლოდ რომელიმე მის ზონაზე.

რა შეიცვალა ვარდების რევოლუციის შემდეგ?

თუ კი ვარდების რევოლუციამდე თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნის იდეამ “ღია კარის მტვრევის“ ელფერი შეიძინა, მაშინ მკითხველს ლოგიკურად დაებადება კითხვა იმის შესახებ, თუ რა შეიცვალა რევოლუციის შემდეგ ისეთი, რამაც ამ იდეას ახალი სიცოცხლე შთაბერა.

საკითხში გარკვეული ადამიანისათვის ზონის შექმნის იდეის აქტუალიზაცია მხოლოდ საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობათა რეჟიმების გაუარესებას შეიძლებოდა მოჰყოლოდა. სინამდვილეში არაფერი მსგავსი არ მომხდარა. უფრო მეტიც, კიდევ უფრო ლიბერალური გახდა იმპორტის დაბეგვრა: სასოფლო სამეურნეო პროდუქციისა და საშენი მასალების ზოგიერთი სახეობის გარდა საბაჟო ტარიფი საერთოდ განულებულიც კი იქნა.

ვარდების რევოლუციის შემდეგ მთელს ქვეყანაში არსებითად გამარტივდა ბიზნესის დაწყების ბიუროკრატიული პროცედურები, რაც იმას ნიშნავს, რომ შესაქმნელ ზონას ვერც ამ ტიპის შეღავათებს მივანიჭებთ.

რაც შეეხება საქართველოში უცხოელთა უვიზო შემოსვლას, თუ ამ რეჟიმით ადრე მხოლოდ დსთ-ის ზოგიერთი წევრი ქვეყნის მოქალაქე სარგებლობდა, ვარდების რევოლუციის შემდეგ იქნა მიღებული გადანეგებილება, რომლის თანახმადაც ეს რეჟიმი აშშ-ის, ევროკავშირის ქვეყნების, შვეიცარიის, იაპონიის, ისრაელის და სხვ. სახელმწიფოთა მოქალაქეებზეც გავრცელდა. მაშასადამე, შესაქმნელ ზონისათვის ვერც ამ შეღავათის მინიჭებას შევძლებთ.

შეჯამების სახით შეიძლება დავასკვნათ, რომ ვარდების რევოლუციის შემდეგ მიღებულმა საკანონმდებლო ცვლილებებმა კი-

დევ უფრო უაზრო გახადა საქართველოში თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნის იდეა. და თუ კი მაინც მოხერხდება რაიმე დამატებითი შეღავათის გამოგონება, უმჯობესია ეს უკანასკნელი მთელს ქვეყანაზე, და არა მის ცალკეულ ზონებზე გავავრცელოთ.

ნაფიქრალი... და საფიქრალი

თუ, ზომები თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნისათვის მაინც ჯიუტად იქნა გატარებული, მაშინ მისი ეკონომიკური მიზანშეწონილობის გასამართლებად ჯერ საჭირო იქნება ქვეყნის 10-12 წლის წინანდელ მდგომარეობაში დაბრუნება, ყველა რეფორმატორულ მიღწევაზე უარის თქმა, ეკონომიკის ჩაკეტვა, რასაც ავტომატურად მოჰყვება ყველა საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტთან ურთიერთობის გაფუჭება, საქართველოსათვის პარიზის კლუბის კარების დახურვა, რომ არაფერი ვთქვათ მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციიდან გასვლაზე. იმედია, მთავრობა დაფიქრდება და მიხვდება, რომ თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნის იდეის რეალიზაცია ყოველივე ხსენებულად არ ელირება.

ერთიც უნდა ითქვას, რომ თუ გადაწყვეტილება საქართველოში თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნის შესახებ, მისი უაზრობის მიუხედავად, მაინც იქნება მიღებული, ის მხოლოდ ფოთით ვერ შემოიფარგლება: კანონი იქნება ზოგადი, ხოლო არაერთი, მათ შორის უცხოელი ლობისტი, რომ არაფერი ვთქვათ მაჟორიტარ დეპუტატებზე, შეეცდება ასეთი ზონების შექმნას ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონში. ამ შემთხვევაში აუცილებელია იმის გათვალისწინება, რომ, როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, ზონაში უცხოელები თავისუფლად ივლიან, ხოლო ჩვენი მოქალაქეები კი მხოლოდ სპეციალური ნებართვებით თუ შევლენ იქ. ეხლა კი წარმოვიდგინოთ ისეთი სიტუაცია, როცა ჩვენი მეზობელი სახელმწიფოების მოქალაქენი მათ საზღვართან მეტ-ნაკლებად ახლოს მდებარე ეთნიკუ-

რად მონათესავე ხალხებით კომპაქტურად დასახლებულ რაიონებში შექმნილ პოტენციალურ ზონებში თავისუფლად ივლიან (ისევე როგორც დღესაც დადიან), ხოლო საქართველოს იქ არმომუშავე მოქალაქეებს კი ამ ტერიტორიებზე შეღწევის შესაძლებლობა აშკარად შეეზღუდება. ეტყობა არც ამაზე უფიქრია ვინმეს, თუმცა საეჭვოა, რომ მათ, ვისაც მთლიანად ხსენებულ პრობლემაზე ევალება ზრუნვა, სერიოზულად ჰქონდეს რაიმეზე ნაფიქრი...

პროფესორი ვლადიმერ პაპავა არის სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა საქართველოს ფონდის მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი, ცენტრალური აზიისა და კავკასიის ინსტიტუტისა (ჯონს ჰოპკინსის უნივერსიტეტის ნიცშეს სკოლის, აშშ) და აბრეშუმის გზის კვლევის პროგრამის (უფსალას უნივერსიტეტი, შვედეთი) მიერ დაფუძნებული ერთობლივი ცენტრის ასოცირებული მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი, და საქართველოს პარლამენტის წევრი. 1994-2000 წლებში ვლადიმერ პაპავა იყო საქართველოს ეკონომიკის მინისტრი, და როგორც საქართველოს მთავრობის წევრი საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან და მსოფლიო ბანკთან მოლაპარაკებებში აქტიურ მონაწილეობას იღებდა. მან ეკონომიკის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხასისხი დაიცვა საბჭოთა კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალურ ეკონომიკურ - მათემატიკურ ინსტიტუტში, ხოლო ეკონომიკის

ვლადიმერ პაპავა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტია. 2005-2006 წლებში ის იყო ფულბრაიტის მკვლევარი ჯონს ჰოპკინსის უნივერსიტეტის ნიცშეს სკოლის ცენტრალური აზიისა და კავკასიის ინსტიტუტში (ვაშინგტონი, აშშ).

Dr Vladimir Papava, is a Senior Fellow at the Georgian Foundation for Strategic and International Studies (GFSIS), a Senior Associate Fellow of the Joint Center formed by the Central Asia-Caucasus Institute (Johns Hopkins University-SAIS) and the Silk Road Studies Programme (Uppsala University) and a Member of the Parliament of Georgia. Dr Papava served as Georgia's Minister of Economy from 1994-2000 during which time he was actively involved in fiscal and institutional reform and was one of the leading participants in the negotiations between the Government of Georgia and the IMF and the World Bank. He is the author of nearly 200 publications including works on theoretical and applied studies of post-Communist economies and the economic development of Central Caucasus countries. He holds the degree of Candidate of Economic Sciences from the Central Economic-Mathematical Institute of the Academy of Sciences of the USSR (Moscow) and a Doctor of Economic Sciences from Leningrad State University (Saint-Petersburg) and Tbilisi State University (Tbilisi). Dr Papava is a corresponding member of the National Academy of Sciences of Georgia. In 2005-06, he was a Fulbright Fellow at the Central Asia-Caucasus Institute and the Nitze School-SAIS, Johns Hopkins University (Washington, DC).

3a Chitadze Street
0108 Tbilisi, Georgia

Tel: 995 32 473555
Fax: 995 32 985265

www.gfsis.org

ISSN 1512-4835